

MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA
KÖZPONTI VEZETŐSÉGE
BUDAPEST, V., AKADÉMIA-U. 17

Budapest, 194 9. július 27.

Kedves Lukács elvtárs!

Rákosi elvtárs megbízásából küldöm Gerő Ernő elvtárs és Horváth Márton elvtárs Rákosi elvtárshoz intézett levelének másolatát.

Elytársi üdvözléttel

Kabó Rósa
Rákosi Titkárság.

MTA FIL. INT.
Lukács Arch

Rákosi elvtársnak!

Mellékelten küldöm Lukács György válaszát Rudas László cikkére. Lukács cikkének első, nagyobbik felét Rudas érveinek visszautasítása foglalja le. Lényegileg Rudas cikkét egészében és részleteiben is visszautasítja. A cikk második, kisebb feleében, Lukács bizonyos önkritika-félét ad, mely szerinte teljesen független Rudas cikkétől és az abban foglalt kritikától. Lukácsnak ez az álláspontja, szerintem nemcsak helytelen, de nem is becsületes dolog. Hiszen, ha a Rudas-cikk nem jelent volna meg, Lukácsnak nem jutott volna eszébe önkritikát csinálni. Nyilvánvaló tehát, hogy ha Lukács kénytelen-kelletlen mégis csinál valami önkritika-félét, ugy ez a Rudas-cikk hatása miatt történik. Ha Lukács őszinte volna, el kellene ismernie, hogy a Rudas-cikk késztette őt arra, hogy önvizsgálatot tartson. Ezt nem teszi, hanem ennek éppen az ellenkezőjét mondja.

Ami magát az önkritikát illeti, ez nemcsak a forma miatt de tartalmilag is teljesen elégtelen. Lukács előbb igyekszik bebizonyítani, hogy valóban Rudasnak az az állítása, hogy ő, Lukács, nem ismeri el a szovjet irodalmat, mint az eddigi fejlődés csúcsát. Ezután pedig lényegileg beismeri, hogy az ő gyakorlati tevékenysége tulajdonképpen Rudas álláspontját igazolja, vagyis beismeri, hogy a gyakorlatban teljesen negligálta az egész szovjet irodalmat, hogy a szovjetirodalom felsőbbrendűségének elismerése nála üres szó maradt. De Lukács adós marad annak a megmagyarázásával, hogy miért követte el ezt a súlyos hibát? Pedig enélkül a magyarázat nélkül, a hiba eredetének komoly kielemezése nélkül az egész önkritika egy hajító fát sem ér.

Mi, természetesen, nem kötelezhetjük Lukácsot arra, hogy más írjon, mint amit írni akar. Azt hiszem azonban, hogy a cikk megjelenése előtt helyes volna, ha megmondanánk neki a véleményünket s lehetőséget adnánk neki, hogy a cikket átírja. Amennyiben erre nem hajlandó, a cikket akkor is le kell közzéni, de az utána következő számban hivatalos, szerkesztősegi cikkben kellene leszögezni a Párt álláspontját. Erre, egyébként azt hiszem, még akkor is szükség lesz, ha Lukács hajlandónak mutatkoznék a cikk átdolgozására, mert ő aligha lesz képes arra, hogy maradéktalanul leszámoljon az általa elkövetett hibákkal. Javaslom, hogy Horváth Márton is olvassa el Lukács cikket, mert ő foglalkozik nálunk leginkább irodalmi problémákkal és mert a Lukács kérdésben, amennyire magánbeszélgetéseim megállapíthattam, általában helyes álláspontot foglal el. Ugyancsak Horváth Márton lenne megbízni a hivatalos szerkesztősegi cikk megírásával.

Budapest, 1949 július 25.

Gerő Ernő s.k.

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.

Kedves Rákosi elvtárs!

Lukács cikke legkevesebbé sem kielégítő. Lényegében elutasítja Rudas minden állítását és "önkritikája" arra szorítkozik, hogy "taktikai" hibákat ismer csak el: nem vette elég korán figyelembe a "fordulat évét" stb. A helyzet ezzel súlyosabbá vált. Világosan felkeli tárnunk Lukács előtt, hogy mire keli válaszolnia, mert nem kevesebbről van szó, mint hogy az irodalom és a művészetek területén olyan Párt-és szovjetellenes tendenciák érvényesülnek, melyek Lukácsot teszik meg lobogójuknak.

Véleményem szerint a következőket kell igényelnünk Lukács tól: röviden feleljen Rudas azon vádjaira és kitételeire, melyek talán túlzóak, vagy mellékesek. A válasz cikk azonban ne ezekről, hanem a lényegről szóljon. A lényeg pedig - nemcsak Lukács, hanem az egész magyar kultúra számára - a Szovjet kultúrához fűződő viszony kérdése. Ez az, amit Rudas is csak a kérdés felvetésének erejéig érint. Lukács válaszában kategórikusan nemmel felel arra a kérdésre, hogy kiterjeszti-e az egyenlőtlen fejlődés törvényét a Szovjet kultúrára is? Ez a nem azonban egyáltalán nem meggyőző, ha Lukács utolsó előadásában felhozott hasonlatára gondolunk, melyben a Himaláján /a Szovjetunióban/ szaladgáló nyulakról és a völgyben /a kapitalizmusban/ sétáló elefántokról szól. Nem meggyőző az sem, hogy Lukács egyik előadásában felsorolta a Gorkij utáni szovjet írók neveit is, mert a nevekre vagyunk legkevesebbé kíváncsiak. Nem meggyőző az sem, hogy absztrakt módon beszél a "szocialista realizmusról", anélkül, hogy megmondaná, hogy kiből, hol, mikor és miért testesül az meg?

Lukács hibájának lényege a megkritizált könyv első cikkének egyik első mondatában van, /mely - úgy látszik - Rudas szeme átsiklott/: "a helyzet kulcsa éppen ott keresendő, hogy új demokratikus kultúra van Európaszerte kialakulóban anélkül, hogy a társadalom anyagi alapja, a tőkés termelési rend megváltoznék. A könyvnapra készült új kiadásban is csak egy "egyelőre" tűzött bele Lukács ebbe a mondatba. Majd ezt tüzi hozzá: "amíg nincsenek meg a szocializmus szubjektív és objektív előfeltételei, a szocialista kultúrát csak elméletileg, vagy legfeljebb propagandisztikusan lehet szembeállítani a kapitalizmussal".

Lukács tehát: 1./ nem tud a Szovjetunióról és a szocialista kulturáról, mely az "Európszerte kialakuló" új kultúrát mégis csak befolyásolja kissé és nem "elméletileg" és "propagandisztikusan" - hanem nagyon gyakorlatilag áll szemben a kapitalista "kulturával". 2./ Nem tud könyvének idei javított kiadásában sem arról, "hogy a társadalom anyagi alapja, a tőkés társadalmi rend megváltozott volna". 3./ Következésképpen szerinte, a mi "új demokratikus kulturánkat" is a kapitalizmus determinálja. S ez logikus: ha nem szocialista, akkor kapitalista, csak éppen legyen a legjobb, amit ilyen korlátok között létre lehet hozni. Tehát ne szurrealista, vagy egzisztencialista, hanem "nagyrealizmus". A többi ebből következik: a Szovjet kultúra elűntetése és elhalogatása, a téma fontosságának lebecsülése, a művészetnek a mai élet problémáitól való elfordulásának alátámasztása, a művészek pártszerű munkájának lebecsülése, a "naturalista veszély" tulbecsülése, stb.

Mentségére szóljon Lukácsnak, hogy ezen a területen dolgozó elvtársak, a megfelelő osztályok vezetői, Jomagam és Révai elvtárs is, nem láttuk eléggé világosan ezeket a kérdéseket. Más szóval:

az elmúlt évek folyamán nem kapta meg Lukács a Párttól azt a segítséget amely megkönnyítette volna a hibáitól való megszabadulást. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy bármiféle engedményt tehetnének Lukács önkritikáját illetően. Ennek az önkritikának egyes pontokban /különösen a Szovjet kultúra kérdésében/ messze túl kell menni azon, amit Rudas mond. Semmi engedményt nem tehetünk, mert nemcsak Lukács-ügyről, hanem az egész magyar kultúra további fejlődéséről van szó. A szocialista, konkrétan a szovjet orientáció küzd itt a nyílt, vagy leplezett, de mindenképpen szervezett burzsoá befolyással. A harc annál sürgősebb, mert ez a burzsoá befolyás igen erős, még a Párton belül is a kommunista írók és művészek körében.

Elvtársi üdvözlettel

Horváth Márton sk.

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.